

„Obywatel – władza 1956–1980”

Fundacja im. Stefana BATOREGO oraz Ośrodek KARTA ogłaszają drugi konkurs dla uczniów szkół średnich poświęcony historii bliskiej. Bliskiej – bowiem w centrum naszego zainteresowania jest historia najnowsza, której większość uczestników i świadków, ofiar i bohaterów jeszcze żyje. Bliskiej również dlatego, że proponujemy młodzieży podjęcie samodzielnych badań nad historią we własnym otoczeniu: kręgu rodzinnym czy sąsiedzkim, instytucji, w której pracują rodzice, miejscu zamieszkania. Pragniemy, aby w ten sposób młodzi ludzie poznawali historię Polski w powiązaniu z historią „małej ojczyzny” – lokalnej czy regionalnej.

Po doświadczeniach poprzedniego konkursu wiemy, że uczestnictwo w takiej przygodzie intelektualnej nie tylko wzbogaca wiedzę tych, którzy biorą w niej udział, ale może pomóc w zapisaniu wielu pustych kart o okresie nieodległym, a już zapominanym. Jesteśmy też przekonani, że aktywne zajmowanie się historią służy umacnianiu więzi między pokoleniami, emocjonalnych związków z najbliższym otoczeniem, poczucia obywatelskiej odpowiedzialności za kraj.

Konkurs zeszłoroczny miał na celu opisanie Polski po 1945 roku. Przyniósł on bogaty zbiór prac, imponujący dojrzałością, różnorodnością podejmowanej tematyki i formą opracowań. Obecnie chcemy skoncentrować uwagę na okresie między 1956 – rokiem pierwszego poważnego kryzysu PRL – a rokiem 1980, gdy powstanie „Solidarności” zapowiadało koniec narzuconego, niedemokratycznego ustroju.

Czwierćwiecze 1956–1980, lata „małej stabilizacji”, przerywanej wstrząsami społecznymi, mimo stale obecnej przemocy, nie miało w sobie dramatyzmu, często tragizmu poprzedniej dekady, ani też objawów upadku władzy z lat osiemdziesiątych. Był to czas „dojrzałości” systemu komunistycznego w Polsce, z mnożącymi się jednak symptomami jego rozkładu. Władzę w stosunkach z obywatelem, w państwie całkowicie podporządkowanym partii komunistycznej (PZPR), reprezentował nie tylko sekretarz partii, dyrektor, cenzor, milicjant, ale również w jakimś stopniu urzędnik, dozorca domu, a nawet – w gospodarce niedoborów – sprzedawca czy kelner.

Dla obywateli PRL był to czas poczucia bezsilności i apatii, przystosowywania do obowiązujących „reguł gry”, ale zarazem czas coraz szerzej wyrażanej niezgody na łamanie praw człowieka, na brak szacunku dla ludzkiej godności. Wolność myślenia, siła uczuć religijnych, niezależność artystyczna, samodzielność gospodarcza, nie kontrolowane przez władzę więzi społeczne czy wręcz inicjatywy polityczne nadwątląły jej monolit i zwiastowały przyszły kres.

Pragniemy, aby uczestnicy konkursu, poprzez ukazanie wzajemnych relacji władzy i obywateli, odtworzyli klimat tamtych lat, pokazali różne aspekty życia. Ważne są dla nas wyłącznie prace oryginalne, napisane na podstawie świadectw, do których uda się dotrzeć. Nie muszą one dotyczyć najbardziej znaczących zdarzeń politycznych. Równie ważny jest dla nas zwykły dzień obywatela ówczesnego państwa, jego życie publiczne i prywatne.

Prace zgłoszone na konkurs powinny opierać się na samodzielnie zebranych przez autorów materiałach źródłowych (wywiady, kwerendy w archiwach domowych czy publicznych), zawierać krytyczną ocenę wiarygodności źródeł, dowodzić zdolności wyciągania wniosków, wreszcie umiejętności atrakcyjnej prezentacji wyników badań. Praca może być podejmowana indywidualnie bądź grupowo, pod opieką nauczyciela lub samodzielnie.

Dopuszczalne są różnorodne formy prezentacji badań. Może to być: opracowany zbiór dokumentów dotyczący losów wybranej osoby, instytucji czy jakiejś sprawy; nagrana i spisana relacja świadka lub świadków historii; zbiór fotografii z autorskim opisem; opracowany dziennik czy pamiętnik; amatorski film wideo czy audycja radiowa. Możliwe są też, oczywiście, formy mieszane.

Termin nadsyłania prac — do 10 marca 1998.

Konkurs zostanie rozstrzygnięty do 5 czerwca 1998, po czym nastąpi ogłoszenie wyników i rozdanie nagród i wyróżnień. Jury przyzna uczniom nagrody i wyróżnienia indywidualne i zespołowe, a nauczycielom wspierającym uczniów — wyróżnienia specjalne. Na nagrody i wyróżnienia Fundacja im. Stefana Batorego przeznaczyła 60.000 zł.

Nadesłane prace stworzą odrębną kolekcję w Ośrodku KARTA, dostępną dla zainteresowanych badaczy czy wydawców. Przewidywana jest prezentacja prac lub ich fragmentów w specjalnych publikacjach, sieci „Internet” oraz ewentualnie w czasopiśmie ogólnokrajowym i lokalnych.

Prosimy szkoły o zgłoszenie (do 10 października) zamiaru uczestniczenia w konkursie – wyślemy dodatkowe materiały informacyjne i instruktażowe. Szkoły, których uczniowie uczestniczyli w poprzednim konkursie, dostaną materiały bez uprzedzenia.

Zgłoszenia i prace należy nadsyłać pod adresem: Ośrodek KARTA, 02-536 Warszawa, ul. Narbutta 29, gdzie można także uzyskać wszelkie wyjaśnienia, tel. 48-07-12; faks 48-07-28; e-mail karta@org.pl

Prezes Fundacji Batorego
Aleksander Smolar

Prezes Fundacji Ośrodka KARTA
Zbigniew Gluza